

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Libros III. IV. Et V. De Avxiliis Gratiae In Generali, De Avxilio
Svfficiente, Et De Avxilio efficaci Gratiae Dei

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1652

XXII. Augustim sententia de gratia operante, & cooperante amplius
examinatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94118](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94118)

tias operantes, vt videre precipue licet in Soto, Bel-
larmino, Stapletonio, Valentia, & Vega. Licet enim
interdum alias significationes, vel etiam alios mo-
dos gratia operantis admittere videantur, nihil-
ominus primo loco sub eo genere ponunt motus
gratia excitantis; ergo semper gratia excitans est
operans, & e conuerso. Vnde vltius fit non recte
dici, eas realiter distingui, nisi forte eo modo, quo
vna gratia excitans potest ab alia realiter distingui,
nisi forte eo modo, quo vna gratia excitans potest
ab alia realiter distingui, quia etiam potest differre
in modo excitandi, & operandi iustificationem.

Confirmat.

Addimus vero vltius nullam talem dari gra-
tiam operantem, quae proprie, & vitaliter excitans
non sit; negamus enim dari motionem illam, vel au-
xilium efficax praedeterminans, quod ex parte in fi-
ne huius libri probabimus, quatenus id tribui solet
concursum generali Dei, partim in lib. 5. quatenus id
spectat ad proprium gratia auxilium, quod efficax
dicitur; de quo vt praecuiens est, ibi ostendimus
non esse necessarium; vt physicè nos faciat con-
sentire, vel vt ipsum consensum physicè efficiat,
sed sufficere vt moraliter id faciat; nam physicum
principium aliud est, vt supra cap. 18. ostensum
est: praeter principium autem, seu actum primum
physicè cooperantem ad actum, non est necessa-
rium aliquid aliud physicè concurrere praeter
Deum ipsum, per simultaneum concursum influ-
entem; vt in discursu huius libri ostendam. Nec
huic doctrinae obstat, quod eadem gratia operans,
possit fieri cooperans, quia in gratis actualibus sa-
tis est quod moraliter cooperetur, sicut de fide di-
xit Iacobus cap. 2. & Trid. sess. 6. cap. 10. coopera-
ri operibus iustorum; & sicut supra diximus, exci-
tantem gratiam moraliter iuuare, nam eodem mo-
do loquendi est gratia cooperans, quae nullo modo
dici potest operans; scilicet ipsum actuale auxi-
lium imbibitum in actione nostra, qua Deus ope-
ratur nobiscum: nam illud esse non potest sine no-
bis cooperantibus; & ita nullo modo potest esse
gratia operans, sicut etiam ita est adiuuans, vt non
sit excitans; & sic in omnibus seruatur illa gratia
proportionem, vt diximus.

Iacob.
Trident.

16.
Gratia ope-
rans non est
perpetuè
efficax.
Aluarez.

Addo denique, gratiam operantem non semper
esse efficacem; nam inde fieret esse inseparabilem
a consensu, quod dici non potest. Probatur seque-
la. Primo ad hominem contra P. Aluarez, qui
ille asseruit gratiam operantem physicè infundi
ante gratiam excitantem: at gratia excitans potest
esse inefficax; ergo quoties gratia excitans est inef-
ficax, etiam prior gratia operans est inefficax. Dicit
forte illam gratiam operantem esse tunc ineffica-
cem ad consensum, non vero ad ipsam excitatio-
nem; sed hoc in primis nihil est, nam etiam ipsa
gratia excitans est efficax ad excitandum. Deinde
ipse in secunda conclusione expressè loquitur de
efficacia ad consensum efficiendum, & determi-
nandam voluntatem, vt illum praebeat, & absolute
docet gratiam operantem habere illam efficaciam.
Non est ergo illa efficacia de ratione gratia ope-
rans, quidquid nunc sit, an aliqua gratia ope-
rans possit illam habere. Obiter tamen aduerto
cauendum esse aliud extremum dicentium gra-
tiam operantem esse inefficacem, & solam coope-
rantem esse efficacem, quod sentit Palaci in 2. diff.
26. dum ait Deum mouere voluntatem efficaciter,
& inefficaciter, & quando mouet efficaciter, gra-
tiam esse operantem quando inefficaciter, gratiam
esse cooperantem. Sed licet hoc posterius verum sit,
quia gratia cooperans inuoluit hominis coopera-
tionem, & ideo quantum ad illum actum, propter quod
datur, semper est efficax. Nihilominus illud prius
non est verum, quia gratia operans abstrahit ab ef-
ficaci, & inefficaci, sicut gratia excitans, vel voca-
tio, vt in lib. 5. ex professo probabimus.

Palaci.

CAPVT XXII.

Augustini sententia de gratia operante,
& cooperante, amplius exami-
natur.

Quarta difficultas sumi potest ex celebri testi-
monio Augustini lib. de Grat. & lib. arb. cap. Verba
17. quod censetur esse praeceptum huius di-
uisionis fundamentum. Vbi autem prius dicitur
eum, qui vult seruare praeceptum, & non potest
habere voluntatem paruum, seu inualidam, quam
vocat imperfectam charitatem; eum vero, qui
vult, & potest seruare praeceptum habere volunta-
tem robustam; quam e conuerso perfectam chari-
tatem appellat. Et statim subiungit: Quisquam, qui
paruum, dare cooperat charitatem, nisi ille, qui prae-
parat voluntatem, & cooperando perficit quod operando incipit.
Quoniam ipse vt volumus operatur incipiens, qui volentibus
cooperatur perficiens: propter quod apostolus, Car-
tus sum, quoniam qui operatur in vobis opus bonum, per-
ficit vsque in diem Christi Iesu. Vt ergo volumus, sine no-
bis operatur: cum autem volumus, & sic volumus, vt
faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo, vel ope-
rante, vt volumus, vel cooperante cum volumus, ad bo-
na pietatis opera nihil valeamus. De operante illo, vt vo-
lumus, dictum est. Deus est enim qui operatur in nobis, &
velle, de cooperante illo, cum iam volumus, & volendo
faciamus: scimus (inquit) quoniam diligentibus Deum
omnia cooperantur in bonum. Videtur ergo ex senten-
tia Augustini gratia operans, & cooperans non
distingui, nisi quia operans praebet charitatem, perfectam
vel voluntatem imperfectam, cooperans autem
perfectam. Quoties tamen aliqui moderni ad id
asserendum conuincuntur, & consequenter ad-
ducunt priorem charitatem dici a gratia operante,
quia prima gratia sine meritis datur; posteriorem
verò esse a gratia cooperante, quia perfectio chari-
tatis sub merito cadit. Et videtur esse expositio
consentanea verbis Augustini, quia charitas
imperfecta non est motus indeliberatus, sed liber, motus
qualis fuit in Petro, quando dixit Christo, Si oportuerit me mori tecum, non te negabo. quo exemplo vi-
tut Augustinus: & tamen illam charitatem imper-
fectam tribuit gratia operanti; ergo per gratiam
operantem non intelligit motus indeliberatos gra-
tia excitantis, sed motus liberos imperfectos, qui
sub merito non cadunt.

Haec tamen expositio, neque veram doctrinam
continet, neque consentaneam aliis locis Augu-
stini. Vnde necesse locum illum aliter interpreta-
ri. Primum probo quod iuxta illam expositionem
Augustinus loquitur de charitate habituali perfe-
cta, vel imperfecta, vel de actibus charitatis per-
fecto, vel imperfecto. Primum membrum inforti-
tate ille auctor cum probat charitatem imperfectam
fieri in nobis a Deo sine nobis; quia prima gratia
absque meritis datur; non enim loqui potest de
gratia actuali, quia haec est gratia excitans quam
ipse excludit; ergo necesse est vt de habituali lo-
quatur. Vnde consequenter subdit charitatem
perfectam cadere sub merito, quia augmen-
tum gratiae ex meritis datur, quod planè intelli-
gitur de gratia habituali. At idem; aucto inferius
dicit, alienum fuisse a mente Augustini diuilio-
nem illam accomodare ad gratiam habitalem,
quod & nos supra diximus, & est evidens, sal-
tem in dicto loco Augustini, quia manifestè de
actibus loquitur. Item quia si de habitu loqueretur,
non potuisset cum fundamento dicere, Pe-
trum, cum dixit Christo, Si oportuerit me mori tecum,
non

non te nego habuisse habitum claritatis adeo imperfectam, ut nullum eius, vel gratia augmentum per sua merita esset consequutus: nam poterat habere gratiam habitualemente valde perfectam, & nihilominus in illa non perseverare, sed Christum negare. At denique, quia licet de habituali charitate loqueretur, non verè diceret Augustinus, neque consequenter in doctrina sua, imperfectam, vel primam gratiam fieri in nobis sine nobis, id est, sine vilo merito nostro. Quia illa particula *sine nobis*, relata ad meritum, non solum excludit meritum de condigno, sed etiam de congruo. Additur enim ab Augustino, & Concilio Arausicano illa particula ad reprobandum Semipelagianorum errorem, qui meritum aliquod primæ gratiæ, & initij nostræ salutis ponebant, & ideo non satis reprobatur, nisi excludendo omne meritum, etiam de congruo ab initio salutis, ut in quinto Prolegomeno visum est, & in libro sequenti latius dicitur. At verò iuxta doctrinam Augustini epist. 105. prima gratia habitualis, & remissio peccatorum non comparatur sine aliquo merito imperatorum per fidem; ergo non poterat de illa intelligere Augustinus, quod fiat in nobis, sine nobis, respectu meriti.

Superest ergo, ut Augustinus in illo loco de actu charitatis perfectæ, vel imperfectæ loquutus fuerit. Hoc autem posito non rectè probatur charitatem imperfectam fieri in nobis sine nobis quia prima gratia non cadit sub meritum. Quæ est enim hæc illatio, aut connexio? Nam licet prima gratia habitualis infundatur nobis sine merito de condigno, nihilominus potest in nobis præcedere imperfectus motus charitatis meritorius de congruo, & ante illum motum charitatis præcedere motus spei, vel fidei, qui potest esse meritum de congruo auxilij ad illum motum charitatis imperfectum; ergo illa ratio non potest dici fieri in nobis sine nobis, & consequenter neque potest dici gratia operans in illo sensu. Rursus etiam motus perfectus charitatis, & super omnia non cadit sub meritum de condigno, quia potest natura antecedere habitualem gratiam, sine qua non est meritum de condigno; potest enim ille amor perfectus per præcedentia opera ex fide, & auxilio gratiæ facta non sine aliquo merito imperatorum obtineri; non magis fit in nobis sine nobis, quam motus imperfectus; ergo magis vnus, quam alter est ex gratia operante, vel cooperante. Dicitur forè omnem motum charitatis, qui non fit ex habitu, vocari imperfectum, & e contrario omnem qui ex habitu charitatis, dici perfectam charitatem. Sed hoc neque evitat difficultatem, neque explicat Augustinum; tum propter rationem factam, quod motus liberi charitatis præcedentes habitum, cuiuscunque perfectionis sint, non fiunt sine nobis; etiam relati ad meritum aliquod, tum etiam quia Augustinus, ut dixi, nihil de habitu loquutus est. Vnde non consideravit, an actus procedat ex habitu, necne, ut illum perfectam, vel imperfectam charitatem vocaret. Denique etiam actus procedentes ex actu charitatis sunt ipsi meritum de condigno; nihilominus non cadunt sub meritum de congruo, & ita non magis sunt sine nobis, quam actus præcedentes habitum; nullo enim modo potest expositio, & sententia illa vera esse, aut Augustino accommodari.

Accedit quod iuxta illam gratia operans non esset necessaria ad omnes actus pietatis, quod supra ostensum est falsum esse, & contra eundem Augustinum, & Concilium Arausicanum can. 9. dicens, Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur. Sequela patet, charitas imperfecta iuxta illam expositionem, est ex gratia ope-

rante, & non cooperante; quia fit in nobis sine nobis, & nihilominus dicitur esse actus liber, bonus, ac pius; & licet dicatur esse imperfectus, non potest illo titulo excipi à generali doctrina Concilij, quæ cum sit contra Semipelagianos, tam imperfectos, quam perfectos actus, comprehendere necessè est, alias non satis damnaasset semipelagianos, qui solum actus imperfectos sibi tribuebant. Vnde etiam constat illam particulam *sine nobis*, non rectè explicari solum respectu meriti, quia excludit etiam cooperationem liberam: nam quoties nos liberè cooperamur, non dicitur Deus agere in nobis, & nobiscum, ut ibi loquitur Concilium. Vnde August. q. 2. ad Simplicianum, dicit ideo Deum incipere operari in nobis, quia non est in potestate hominis ut cogitatio, & vocatio ad ipsum perveniat. Et sic etiam de dono persever. cap. 3. non esse in potestate nostra cor nostrum; ideoque indigere diuino auxilio, utique operante, & lib. de spirit. & liter. 94. in vniuersum dicit Deum operari ipsum velle, præueniendo voluntatem per vocationem: consentire autem vocationi semper esse propriæ voluntatis, utique, cum operante gratia. In omni autem actu libero voluntatis siue perfectæ, siue imperfectæ, est aliquis consensus, quia est aliqua determinatio libera; ergo si actus est pietatis, semper fit per gratiam cooperantem & supponit operantem. Ergo e contrario gratia purè operans non est nisi in actibus non liberis, quales sunt gratiæ excitantis, ut iam declarauimus.

Dico ergo in primis, licet ibi Augustinus de charitate imperfecta loqui videatur, tamen id solum esse veluti causa exempli, & doctrinam generaliter in principio capitis, voluntatem facienti Dei mandatum, appellauit. Et ratio est clara, quia gratia operans, & cooperans, non sunt necessaria propter solos actus charitatis, sed propter omnes actus pietatis, ut sæpe dictum est, & probatum. Deinde probabile est per voluntatem imperfectam intelligere Augustinum simplicem affectum, non liberum ad bonum à solo Deo immisum, iuxta quem sensum facile expeditur difficultas, quia ille est gratia operans, & dicitur imperfectus quia non est liber; & conuerso autem liber omnis actus qualicumque fit, ex ea parte qua liber fit, est actus humanus, & ideo voluntas perfecta nominatur. Potestque hoc suaderi, quia nisi hoc modo locum illum explicemus, vix potest distinctio illa voluntatis, vel charitatis parua, & magnæ de actu voluntatis cum certitudine, vel cum sufficienti coniectura declarari. Nam voluntas non dicitur ab Augustino magna, vel parua ex parte obiecti, quia circa idem obiectum, scilicet facere mandatum, vel ponere animam pro Christo, illam duplicem voluntatem distinguit, eamque dicit fuisse magnam in Martyribus, qui magnum illud mandatum fecerunt, parua autem in Petro, qui id volebat, quando dicebat, *animam meam pro te ponam*, & postea non fecit.

Distinguntur ergo illæ duæ voluntates ex modo tendendi in illud obiectum. Quis est igitur iste modus si uterque actus liber esse supponitur? nam quod vna voluntas sit cõstans, & non alia, non satis indicat imperfectionem in ipso actu, pro tempore quo fit, sed in operante illam ostendit. Hoc tamè non satis est, ut diuersa gratia operans ad talem actum necessaria sit. Si verò dicamus voluntatem perfectam dici, quæ est per actum absolutum, imperfectam, quæ per conditionatum, velleitatem vocant. In primis non constat exemplo Petri, quod Augustinus adducit, nam Petrus tunc propositum ex se absolutum habuisse videtur, licet postea illud mutauerit. Et deinde etià desiderium sanctum, licet non sit omnino absolutum non sit liberè sine cooperante gratia. Denique si utalij volunt per voluntatem imperfectam

Augustin.

Vera mens Augustini de omni bona voluntate.

Quomodo distinguatur ab Aug. parua & magna charitas.

Etiam intelligatur voluntas intendens, per perfectā, voluntas vtens, & exequens, in primis incredibile est propositum seruandi mandata absolutum, & vniuersale vocari ab Aug. voluntatem imperfectam. Deinde etiam est incredibile, sensisse Augustinum talem actum fieri sine gratia cooperante, cum in c. 16. dicat petendum esse à Deo, vt tantum velimus, quantum necesse est, vt volendo faciamus.

7.
Parua &
simplex af-
fectio e-
fectio autē
volitio li-
bera.

Videtur ergo illa faciliior, & expeditior intelligentia, vt voluntas parua dicatur illa simplex affectio, quam Deus per gratiam excitantem, quæ est etiam purè operans, solet immittere: voluntas autē perfectā sit volitio libera, quæ nō dicitur perfectā, quia in se, & absolute semper talis sit, sed solam comparatione prioris, in qua gratia solū operatur, & nondum voluntati liberæ cooperatur. Obiici verò contra hoc solet, quia Augustinus dicit, gratiam operantem facere, vt velimus, quod intelligit non solū de effectu illo indeliberato, sed etiam delibera voluntate. Nam de hoc velle loquitur Paulus cum dicit, *Deus operatur in nobis velle*, & tamen de illo velle, ait August. heri per gratiam operantem, cum ait, *De operante, vt velimus, dictum est, qui operatur velle*. Respondetur duobus modis fieri posse per gratiam operantem, vt velimus; vno modo formaliter imperfectè, & hoc confert gratia operans per se sola, & Deus infundendo illa dicitur facere vt velimus. Et in hoc sensu videtur sumi ab Augustino cum dicit, *vt velimus sine nobis operatur*, quia de nullo libero velle id potest dici verè, vt iam ostendi. Alio modo potest gratia operans facere, vt velimus, liberè, quod non facit formaliter, sed effectiue, siue physice, siue moraliter. Et hoc vltius subdistinguentū est. Nam gratia operans, vt supra tetigi, potest esse efficac, & inefficax, seu consequi effectum, & non consequi. Quando ergo non consequitur effectum bonæ voluntatis delibere, dicitur facere, vt velimus, vtique quantum est ex se, & tunc particula, *vt velimus*, significat quidem effectum, non tamen iam factum, sed vt finem intentum per talem operantem gratiam. Et in hoc sensu, etiā est verum, Deum operari in nobis sine nobis, vt velimus, licet non consequatur effectum intentum, quia nos non cooperamur. Quando verò talis gratia coniungitur effectui liberæ volitionis, & illam causat, tunc verè dicitur efficaciter facere, vt velimus, & Deus per illam dicitur operari nostrum velle liberum, cuiuscumque gradus, vel perfectionis sit: tunc autem talis gratia non manet in ratione solius operantis, sed transit in cooperantem, quia simul cum voluntate efficit illud velle. Et ita in hoc sensu dici non potest Deum in nobis sine nobis operari, vt velimus, quia nunquam inducit effectum liberæ voluntatis per solam gratiam operantem, sine cooperante, vt declarauimus.

8.
Ex illa do-
ctrina plura
Augustini
loca expli-
cantur.

Atque hæc doctrina mihi quidem verissima videtur, & necessaria ad explicandas varias locutiones, & loca Augustini, ad quæ est cum magna discretione, semperque attentè considerato contextu applicanda: vnde quod ad præsentem locum attinet, in vno puncto mihi non satisfacit, nimirum, quod Augustinus per paruum charitatem, vel voluntatem intellexerit solum simplicem affectum non liberum à Deo immisum. Nam certè quando Petrus Christo dixit, *Animam meam pro te ponam*, actum liberum charitatis habebat, & tamen de illo ait Augustinus habuisse paruum, & imperfectam charitatem. Concedo ergo etiam inter actus liberos charitatis, seu bonæ voluntatis, esse aliquos imperfectos variis modis supra tactis. Videtur autem Augustinus specialiter vocare dilectionem, vel voluntatem imperfectam illorum qui rectè proponunt, de quibus dixit Christus, *Qui ad tempus credunt, & in tempore temptationis recedunt*.

Luc. 8. 13.

Nunquā verò dixit Augustinus, vt in obiectione supponitur, hanc voluntatem esse à sola gratia operante, sine cooperante, sed dixit. *Et quis istam esparuam dare cooperat charitatem, nisi ille, qui preparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit*. per quæ verba voluit pungere Semipelagianos, qui dicebant quædam initia imperfecta voluntatis bonæ esse à nobis. Contra illos ergo ait, etiā initium illius parue charitatis fuisse ex Deo, qui incipit operando, & sic præparat voluntatem. Per hoc autem non excludit, quin etiam illo cooperetur in eodem actu libero, licet imperfecto, quia ex ea parte, qua liber sit, aliquam perfectionem habet, & illam sine cooperatione Dei habere non potest. Illud autem initium operantis gratiæ, dicit esse ad velle potius quàm ad operari, vel perficere, quia gratia purè operans, vel excitans primum omnium necessaria ad velle, & mediante illo potest sufficere ad faciendū, seu operandum, nisi in executione ipsa difficultas operandi crescat, tum enim noua gratia operans necessaria erit, vt homo non tantum velit, sed etiam operetur: quoties autem homo vult, vel operatur, sola operans gratia inchoat voluntatem, siue volentem, siue exequentem; neutram verò cum effectu inducit, nisi transeat in cooperantem, iuxta illud Augustini lib. de nat. & grat. cap. 31. *Operatur & nos, sed illo operante cooperamur, quia misericordia eius præuenit nos*.

Ita igitur intelligenda sunt verba, quæ in dicto cap. 17. Aug. subiungit. *Vt ergo velimus sine nobis operatur, vtique, quod initium bonæ voluntatis, quod solus Deus facit, siue voluntas consentiat, siue non, & siue vel tantum imperfectè consentiat, siue etiam perfectè. Et ita est intelligendum quod subdit. Cum autem volumus, & sic volumus vt faciamus, nobiscum cooperatur, id est, ipsemet Deus, & eius gratia operans, per quam solus in nobis operatur, vt velimus, nobiscum cooperatur cum volumus, atque etiam, cum ita volumus, vt faciamus quia vel virtus primæ gratiæ operantis, ad omnia extenditur, vel noua additur, si ad constantiam, vel perfectionem in operando necessaria sit. Et ideo dixit in cap. 16. eiusdem lib. *Certum est nos mandata seruare, si deus volumus, sed quia preparatur voluntas à Domino ab illo petendum est, vt certum velimus, quantum sufficit, vt volendo faciamus. Certum est velle, cum volumus, sed ille facit, vt velimus bonum, &c. Certum est nos facere, cum faciamus, sed ille facit, vt faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati. Ergo & velle simpliciter (vt sic dicam) & ita velle, vt faciamus, & seruemus mandata, est à gratia cooperante, per quam facit Deus, vt velimus, & vt faciamus, quamuis ipsi velle, & facere, id est, voluntatem proponentem, & exequentem, ipse etiam nobiscum cooperetur. Denique hanc esse Augustini mentem facile intelliget, qui alia loca eius supra citata considerauerit, præsertim lib. 2. de peccator. merit. & remiss. cap. 17. 18. & 19. de spirit. & liter. cap. 34. q. 2. ad Simplicianum, & quæ in capite sequenti ex Gregorio, Bernardo & aliis afferemus, hanc doctrinam confirmant, quam ipsos ex Augustino sumpsisse nemo in dubium reuocabit.**

CAPITULUM XXIII.

Quid sit gratia præueniens, comitans, & subsequens, & quomodo ad excitantem, & adiuuantem comparentur.

Hæc quæstio eodem ferè modo, quo præcedens, breuiter expediri potest. Dico ergo primo